תנ״ך · ראשונים · רש״י · כתובים

רש"י על אסתר

רש״י

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רש"י על אסתר

רש״י

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רשי-על-אסתר/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
פסוק א 5
פסוק ב 5
פסוק ג 5
פסוק ד 5
פסוק ה 5
פסוק ו 5
פסוק ז 5
פסוק ח 6
פסוק י 6
פסוק יב 6
פסוק יג 6
פסוק יד 6
פסוק טו 6
פסוק טז 6
פסוק יז 6
פסוק יח 6
פסוק יט 6
פסוק כב 7
פרק ב 7
פסוק א 7
פסוק ג 7
פסוק ה 7
פסוק ז 7
פסוק ט 7
פסוק י 7
פסוק יא 7
פסוק יב 8
פסוק יג 8
פסוק יד 8
פסוק טז 8
פסוק יז 8
פסוק יח 8
פסוק כ 8
פסוק כא 8
פסוק כב 8
פסוק כג 8
פרק ג 8
פסוק א 8
פסוק ב 9
פסוק ד 9
פסוק ז 9
פסוק ח 9
פסוק ט 9
פסוק י 9
פסוק יג 9
פסוק יד 9
פסוק טו 9
פרק ד 10
פסוק א 10
פסוק ב 10
פסוק ג 10
פסוק ז 10
פסוק יג 10
פסוק יד 10
פסוק טז 10
פסוק יז 10
פרק ה 11
פסוק א 11
פסוק ג 11
פסוק ד 11
פסוק ח 11

פסוק י 11
פסוק יג 11
פרק ו 11
פסוק א 11
פסוק ט 12
פסוק יב 12
פסוק יג 12
פרק ז 12
פסוק ג 12
פסוק ד 12
פסוק ה 12
פסוק ז 12
פסוק ח 12
פסוק ט 13
פרק ח 13
פסוק א 13
פסוק ג 13
פסוק ז 13
פסוק ח 13
פסוק ט 13
פסוק י 13
פסוק יא 13
פסוק יג 13
פסוק יד 14
פסוק טו 14
פסוק יז 14
פרק ט 14
פסוק ג 14
פסוק י 14
פסוק יג 14
פסוק יד 14
פסוק יט 14
פסוק כ 14
פסוק כד 14
פסוק כה 15
פסוק כו 15
פסוק כז 15
פסוק כח 15
פסוק כט 15
פסוק לב 15
פרק י 16
פסוק ג 16

פרק א

פסוק א

וַיְהִי בִּימֵי אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ. מֶלֶךְ פָּרַס הָיָה, שֶׁמָּלַךְ תַּחַת כּוֹרֶשׁ לְסוֹף שִׁבְעִים שָׁנָה שֶׁל גָּלוּת בָּבֶל:

הוּא אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ. הוּא בְּרִשְׁעוֹ מִתְּחִלָּתוֹ וְעַד סוֹפוֹ:

הַמֹּלֵךְ. שֶׁמָּלַךְ מֵעַצְמוֹ וְלֹא הָיָה מְזֻרָע הַמְּלוּכָה:

מֵהֹדּוּ וְעַד כּוּשׁ, וגו'. הַמּוֹלֵךְ עַל מֵאָה וְעֶשְׂרִים וְשֶׁבַע מְדִינוֹת כְּמוֹ שֶׁמָּלַךְ מֵהֹדּוּ וְעַד כּוּשׁ שֶׁעוֹמְדִים זֶה אֵצֶל זֶה. וְכֵן "כִּי הוּא רֹדֶה בְּכָל עֵבֶר הַנָּהָר מִתִּפְסַח וְעַד עַזָּה", שֶׁהָיָה רוֹדֶה בְּכָל עֵבֶר הַנָּהָר כְּמוֹ שֶׁהוּא רוֹדֶה מִתִּפְסַח עַד עַזָּה:

פסוק ב

כְּשֶׁבֶת הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ, וגו'. כְּשֶׁנִּתְקַיְּמוּ הַמַּלְכוּת בְּיָדוֹ. וְרַבּוֹתֵינוּ פֵּרְשׁוּהוּ בְּעִנְיָן אַחֵר בְּמַסֶּכֶת מְגִילָּה:

פסוק ג

הַפַּרְתְּמִים. שֹׁלְטוֹנִים בִּלְשׁוֹן פָּרַס:

פסוק ד

יָמִים רַבִּים. עֶשֶׂה לָהֶם מִשְׁתֶּה:

פסוק ה

גִּנַּת. מְקוֹם זֵרְעוֹנֵי יְרָקוֹת:

בִּיתַן. נָטוּעַ בְּאִילָנוֹת:

פסוק ו

חוּר כַּרְפַּס וּתְכֵלֶת. מִינֵי בְּגָדִים צִבְעוֹנִים פֵּרַס לָהֶם לְמַצָּעוֹת:

אָחוּז בְּחַבְלֵי בוּץ וְאַרְגָּמָן. מְרֻקָּמִים בִּפְתִילֵי בוּץ וְאַרְגָּמָן. אוֹתָן פֵּרַס לָהֶם עַל גְּלִילֵי כֶּסֶף וְעַל עַמּוּדֵי שֵׁשׁ:

מִטּוֹת זָהָב וָכֶסֶף. עֶרֶךְ לֵישֵׁב עֲלֵיהֶם לִסְעוּדָה:

עַל רִצְפַת. קַרְקָעוֹת שֶׁל בַּהַט וְשֵׁשׁ, וגו'. מִינֵי אֲבָנִים טוֹבוֹת פֵּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ. וּלְפִי מַשְׁמָעוּת הַמִּקְרָא כַּךְ שְׁמָם:

פסוק ז

וְהַשְׁקוֹת בִּכְלֵי זָהָב. כְּמוֹ וּלְהַשְׁקוֹת:

שׁוֹנִים. מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה, וְכֵן "וְדָתֵיהֶם שׁוֹנוֹת". וְרַבּוֹתֵינוּ דָּרְשׁוּ מַה שֶּׁדָּרְשׁוּ:

וְיֵין מַלְכוּת רָב. הַרְבֵּה. וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: שֶׁהִשְׁקָה אוֹתָם כָּל אֶחָד וְאֶחָד יַיִן שֶׁהוּא זָקֵן מִמֶּנּוּ:

פסוק ח
כַּדָּת. לְפִי שֶׁיֵּשׁ סְעוּדוֹת שֶׁכּוֹפִין אֶת הַמְסֻבִּין לִשְׁתּוֹת כְּלִי גָּדוֹל, וְיֵשׁ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁתּוֹתוֹ כִּי אִם בְּקֹשִׁי, אֲבָל כַּאן: "אֵין אוֹנֵס":
יִסַּד. לְשׁוֹן יְסוֹד, כְּלוֹמַר, כֵּן תִּקֵּן וְצִוָּה:
עַל כָּל רַב בֵּיתוֹ. עַל כָּל שָׂרֵי הַסְּעוּדָה, שֹׂר הָאוֹפִים וְשֹׂר הַטַּבָּחִים וְשֹׂר הַמַּשְׁקִים:
לַעֲשׂוֹת כִּרְצוֹן אִישׁ וָאִישׁ. לְכָל אֶחָד וְאֶחָד רְצוֹנוֹ:

פסוק י
בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. רַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: שַׁבָּת הָיָה:

פסוק יב
וַתְּמָאֵן הַמַּלְכָּה וַשְׁתִּי. רַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: לְפִי שֶׁפָּרְחָה בָהּ צָרַעַת כְּדֵי שֶׁתִּמָּאֵן וְתֵהָרֵג. לְפִי שֶׁהָיְתָה מַפְשֶׁטֶת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל עֲרֵמוֹת וְעוֹשָׂה בֶּהֶן מְלָאכָה בַּשַּׁבָּת, נִגְזַר עָלֶיהָ שֶׁתִּפְשֵׁט עֶרְמָה בַּשַּׁבָּת:
וַיִּקְצֹף. שֶׁשָּׁלְחָה לוֹ דִּבְרֵי גְנַאי:

פסוק יג
כִּי כֵן דָּבַר הַמֶּלֶךְ. כִּי כֵן מִנְהַג הַמֶּלֶךְ בְּכָל מִשְׁפָּט לָשׂוּם אֶת הַדָּבָר "לִפְנֵי כָּל יוֹדְעֵי דָּת וָדִין":

פסוק יד
וְהַקָּרֹב אֵלָיו. לַעֲרֹךְ דְּבָרָיו לִפְנֵיהֶם. אֵלּוּ הֵם: כַּרְשְׁנָא שֵׁתָר, וגו':

פסוק טו
כְּדָת מַה לַּעֲשׂוֹת. מוּסָב עַל "וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַחֲכָמִים":

פסוק טז
עִוְתָה. לְשׁוֹן עָוֹן:

פסוק יז
כִּי יֵצֵא דְבַר הַמַּלְכָּה עַל כָּל הַנָּשִׁים. זֶה שֶׁבִּזְּתָה אֶת הַמֶּלֶךְ עַל כָּל הַנָּשִׁים לְהַבְזוֹת אַף הֵן אֶת בַּעֲלֵיהֶן:

פסוק יח
תֹּאמַרְנָה שָׂרוֹת פָּרָס וּמָדַי וגו'. לְכֹל שָׂרֵי הַמֶּלֶךְ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה. וַהֲרֵי זֶה מִקְרָא קָצֵר:
וּכְדֵי בְּזָיוֹן. וְיֵשׁ בַּדָּבָר הַזֶּה הַרְבֵּה בְּזָיוֹן וְקִצָּף:

פסוק יט
דְּבַר מַלְכוּת. גְּזֵרַת מַלְכוּת שֶׁל נְקָמָה שֶׁצִּוָּה לְהָרְגָהּ:

וְיִכָּתֵב בְּדָתֵי פָּרַס וּמָדַי. בְּסִפְרֵי חֹק וּמִנְהַג הַמַּלְכוּת:
וְלֹא יַעֲבוֹר. חוֹק זֶה מִבֵּינֵיהֶם שֶׁיִּהֵא זֶה חוֹק וְדָת לְכָל הַבּוֹזֶה אֶת בַּעְלָהּ:
אֲשֶׁר לֹא תָבוֹא וַשְׁתִּי. וּלְכַךְ נֶהֶרְגָה:

פסוק כב
וּמְדַבֵּר כִּלְשׁוֹן עַמּוֹ. כּוֹפֶה אֶת אִשְׁתּוֹ לִלְמֹד אֶת לְשׁוֹנוֹ אִם הִיא בַּת לְשׁוֹן אַחֵר:

פרק ב

פסוק א
זָכַר אֶת וַשְׁתִּי. אֶת יְפְיָהּ וְנֶעֱצַב:

פסוק ג
וַיַּפְקֵד הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים. לְפִי שֶׁכָּל פָּקִיד וּפָקִיד יְדוּעוֹת לוֹ נָשִׁים הַיָּפוֹת שֶׁבִּמְדִינָתוֹ:
תַּמְרֻקֵיהֶן. הֵן דְּבָרִים הַמְצַחְצְחִין כְּמוֹ "וּמֹרַק וְשַׁטַּף." שֶׁמֶן עֶרֶב וּמִינֵי סַמָּנִים וּבְשָׂמִים הַמְטַהֲרִין וּמְעַדְּנִין אֶת הַבָּשָׂר:

פסוק ה
אִישׁ יְהוּדִי. עַל שֶׁגָּלָה עִם גָּלוּת יְהוּדָה. כָּל אוֹתָן שֶׁגָּלוּ עִם מַלְכֵי יְהוּדָה הָיוּ קְרוּיִים "יְהוּדִים" בֵּין הַגּוֹיִם, וַאֲפִילּוּ מִשֶּׁבָּט אַחֵר הֵם:
אִישׁ יְמִינִי. מִבִּנְיָמִין הָיָה, כַּךְ פְּשׁוּטוֹ. וְרַבּוֹתֵינוּ דָּרְשׁוּ מַה שֶּׁדָּרְשׁוּ:

פסוק ז
לוֹ לְבַת. רַבּוֹתֵינוּ פֵּרְשׁוּ "לְבַיִת", לְאִשָּׁה:

פסוק ט
וַיְבַהֵל אֶת תַּמְרוּקֶיהָ. זְרִיז וּמְמַהֵר בְּשֶׁלָּהּ, מִשֶּׁל כֵּלָיו:
הָרְאָיוֹת לָהֶת לָהּ. לְשָׁרְתָהּ, וְכֵן עוֹשִׂין לְכֶלָּן. וְרַבּוֹתֵינוּ דָּרְשׁוּ מַה שֶּׁדָּרְשׁוּ:
וַיְשַׁנֶּהָ. שִׁנָּה אוֹתָהּ:

פסוק י
אֲשֶׁר לֹא תַגִּיד. כְּדֵי שֶׁיֹּאמְרוּ שֶׁהִיא מִמִּשְׁפָּחָה בְּזוּיָה וִישַׁלְּחוּהָ, שֶׁאִם יֵדְעוּ שֶׁהִיא מִמִּשְׁפַּחַת שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ הָיוּ מַחֲזִיקִים בָּהּ:

פסוק יא
וּמַה יֵּעָשֶׂה בָּהּ. זֶה אֶחָד מִשְּׁנֵי צַדִּיקִים שֶׁנִּתַּן לָהֶם רֶמֶז יְשׁוּעָה: דָּוִד וּמָרְדְּכַי. דָּוִד, שֶׁנֶּאֱמַר "גַּם אֶת הָאֲרִי גַּם אֶת הַדֹּוב הִכָּה עַבְדֶּךָּ". אָמַר: "לֹא בָא לְיָדִי דָּבָר זֶה אֶלָּא לִסְמֹךְ עָלָיו

לְהִלָּחֵם עִם זֶה". וְכֵן מָרְדְּכַי אָמַר: "לֹא אֵרַע לְצַדֶּקֶת זוּ שֶׁתִּלָּקַח לְמִשְׁכַּב נָכְרִי אֶלָּא שֶׁעֲתִידָה לָקוּם לְהוֹשִׁיעַ לְיִשְׂרָאֵל". לְפִיכָךְ, הָיָה מְחַזֵּר לָדַעַת מַה יְהֵא בְּסוֹפָהּ:

פסוק יב
תֹּר. זְמַן:

פסוק יג
כָּל אֲשֶׁר תֹּאמַר. כָּל שְׁחוֹק וּמִינֵי זֶמֶר:

פסוק יד
אֶל בֵּית הַנָּשִׁים שֵׁנִי. הַשֵּׁנִי:

פסוק טז
בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי. עֵת צִנָּה שֶׁהַגּוּף נֶהֱנֶה מִן הַגּוּף. זִמֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתוֹ עֵת צִנָּה כְּדֵי לְחַבְּבָהּ עָלָיו:

פסוק יז
מִכָּל הַנָּשִׁים. הַבְּעוּלוֹת, שֶׁאַף נָשִׁים הַבְּעוּלוֹת קִבֵּץ:

פסוק יח
וַתָּנַח לַמְּדִינוֹת עָשָׂה. לִכְבוֹדָהּ הֵנִיחַ לָהֶם מִן הַמַּס שֶׁעֲלֵיהֶם:
וַיִּתֵּן מַשְׂאֵת. שִׁלַּח דּוֹרוֹנוֹת לָהֶם. וְהַכֹּל כְּדֵי לְפַתּוֹתָהּ אוּלַי תַּגִּיד מוֹלַדְתָּהּ. וְאַף עַל פִּי כֵן:

פסוק כ
אֵין אֶסְתֵּר מַגֶּדֶת מוֹלַדְתָּהּ. לְפִי שֶׁמָּרְדְּכַי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ, הַמְזָרְזָהּ וְהַמְרַמְּזָהּ עַל כָּךְ:

פסוק כא
לִשְׁלֹחַ יָד. לְהַשְׁקוֹתוֹ סַם הַמָּוֶת:

פסוק כב
וַיִּוָּדַע הַדָּבָר לְמָרְדְּכַי. שֶׁהָיוּ מְסַפְּרִים דִּבְרֵיהֶם לְפָנָיו בְּלָשׁוֹן טוּרְסִי, וְאֵין יוֹדְעִים שֶׁהָיָה מָרְדְּכַי מַכִּיר בְּשִׁבְעִים לְשׁוֹנוֹת שֶׁהָיָה מְיוּשָׁבֵי לִשְׁכַּת הַגָּזִית:

פסוק כג
וַיִּכָּתֵב בְּסֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים. הַטּוֹבָה שֶׁעָשָׂה מָרְדְּכַי לַמֶּלֶךְ:

פרק ג

פסוק א
אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. שֶׁנִּבְרֵאת רְפוּאָה זוּ לְהִיוֹת לִתְשׁוּעָה לְיִשְׂרָאֵל:

גַּדֵּל הַמֶּלֶךְ וְגוֹ' אֶת הָמָן. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹרֵא רְפוּאָה לְמַכָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל קוֹדֶם שֶׁיְּבִיא הַמַּכָּה עֲלֵיהֶם:

פסוק ב

כֹּרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים. שֶׁעָשָׂה עַצְמוֹ אֱלוֹהַּ, לְפִיכָךְ, וּמָרְדְּכַי לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה:

פסוק ד

הֲיַעַמְדוּ דִּבְרֵי מָרְדְּכַי. הָאוֹמֵר שֶׁלֹּא יִשְׁתַּחֲוֶה עוֹלָמִית, כִּי הוּא יְהוּדִי, וְהוּזְהַר עַל עֲבוֹדַת אֱלִילִים:

פסוק ז

הַפִּיל פּוּר. הִפִּיל מִי שֶׁהִפִּיל, וְלֹא פִּירֵשׁ מִי. וּמִקְרָא קָצֵר הוּא:

הוּא הַגּוֹרָל. הַכָּתוּב מְפָרֵשׁ וּמַהוּ הַפּוּר הוּא הַגּוֹרָל. הִפִּיל הַגּוֹרָל בְּאֵיזֶה חֹדֶשׁ יַצְלִיחַ:

מִיּוֹם לְיוֹם. בְּאֵיזֶה יוֹם בַּחֹדֶשׁ יַצְלִיחַ:

פסוק ח

וְאֶת דָּתֵי הַמֶּלֶךְ. לְתֵת מַס לַעֲבוֹדַת הַמֶּלֶךְ:

אֵין שֹׁוֶה. אֵין חֲשׁוּב. כְּלוֹמַר אֵין בָּצַע:

פסוק ט

יִכָּתֵב לְאַבְּדָם. יִכָּתֵב סְפָרִים לִשְׁלֹחַ לְשָׂרֵי הַמְּדִינוֹת לְאַבְּדָם:

פסוק י

וַיָּסַר הַמֶּלֶךְ אֶת טַבַּעְתּוֹ. הוּא מַתָּן כָּל דָּבָר גָּדוֹל שֶׁיִּשְׁאֲלוּ מֵאֵת הַמֶּלֶךְ, לִהְיוֹת מִי שֶׁהַטַּבַּעַת בְּיָדוֹ שַׁלִּיט בְּכָל דְּבַר הַמֶּלֶךְ:

פסוק יג

וְנִשְׁלוֹחַ סְפָרִים. וַיְהִיוּ נִשְׁלָחִים אישטר"א טרמי"ש בלע"ז. וְהוּא מִגְּזֵרַת "אִם נִלְחוֹם נִלְחַם" נִלְחוֹם, "הַנִּגְלֹה נִגְלֵיתִי" נִגְלֹה, "נִדְמֹה נִדְמֵיתִי": נִדְמֹה:

בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים עָשָׂר. בְּיוֹם י"ג לְאוֹתוֹ חֹדֶשׁ שֶׁהוּא י"ב לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה:

פסוק יד

פַּתְשֶׁגֶן. לְשׁוֹן אֲרַמִּי פַּתְשֶׁגֶן סִפּוּר הַכְּתָב דרישמאנ"ט בְּלַעַ"ז:

לְהִנָּתֵן דָּת. צִוּוּי הַכְּתָב שֶׁהָיָה אוֹמֵר לְהִנָּתֵן חֹק גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ:

גָּלוּי לְכָל הָעַמִּים. דָּבָר זֶה:

פסוק טו

וְהַדָּת נִתְּנָה בְּשׁוּשַׁן. מָקוֹם שֶׁהָיָה הַמֶּלֶךְ שָׁם נִתַּן הַחֹק בּוֹ בַּיּוֹם, לִהְיוֹת עֲתִידִים לִיּוֹם י"ג לְחֹדֶשׁ אָדָר. לְכָךְ,

וְהָעִיר שׁוּשָׁן נָבוֹכָה. הַיְּהוּדִים שֶׁבָּהּ׃

פרק ד

פסוק א

וּמָרְדֳּכַי יָדַע. בַּעַל הַחֲלוֹם אָמַר לוֹ שֶׁהִסְכִּימוּ הָעֲלִילוֹנִים עַל כָּךְ לְפִי שֶׁהִשְׁתַּחֲווּ לַצֶּלֶם בִּימֵי נְבוּכַדְנֶצַּר וְשֶׁנֶּהֱנוּ מִסְּעוּדַת אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ׃

פסוק ב

כִּי אֵין לָבוֹא. אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ לָבוֹא אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ שָׂק׃

פסוק ג

דְּבַר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ. כְּשֶׁהַשְּׁלוּחִים נוֹשְׂאֵי הַסְּפָרִים עוֹבְרִים שָׁם נִתְּנָה הַדָּת בָּעִיר׃

פסוק ז

פָּרְשַׁת הַכֶּסֶף. פֵּרוּשׁ הַכֶּסֶף׃

פסוק יג

אַל תְּדַמִּי בְנַפְשֵׁךְ. אַל תַּחְשְׁבִי, כְּמוֹ "וְהָיָה כַּאֲשֶׁר דִּמִּיתִי". "אַל תְּדַמִּי בְנַפְשֵׁךְ": "אַל תְּהִי סְבוּרָה לְהִמָּלֵט בְּיוֹם הַהֲרָגָה בְּבֵית הַמֶּלֶךְ, שֶׁאֵין אַתְּ רוֹצָה לְסַכֵּן אֶת עַצְמֵךְ עַכְשָׁיו עַל הַסָּפֵק לָבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת"׃

פסוק יד

וּמִי יוֹדֵעַ אִם לְעֵת כָּזֹאת הִגַּעַתְּ לַמַּלְכוּת. וּמִי יוֹדֵעַ אִם יַחְפֹּץ בָּךְ הַמֶּלֶךְ לַשָּׁנָה הַבָּאָה שֶׁהוּא זְמַן הַהֲרָגָה׃

לְעֵת כָּזֹאת. שֶׁהוּא הָיָה עוֹמֵד בְּנִיסָן וּזְמַן הַהֲרָגָה בַּאֲדָר לַשָּׁנָה הַבָּאָה׃

הִגַּעַתְּ לַמַּלְכוּת. אִם תַּגִּיעִי לִגְדֻלָּה שֶׁאַתְּ בָּהּ עַכְשָׁיו׃

פסוק טז

אֲשֶׁר לֹא כַדָּת. שֶׁאֵין דָּת לְכָנֵס אֲשֶׁר לֹא יִקָּרֵא. וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה: "אֲשֶׁר לֹא כַדָּת" שֶׁעַד עַתָּה בְּאֹנֶס וְעַכְשָׁיו בְּרָצוֹן׃

וְכַאֲשֶׁר אָבַדְתִּי אָבָדְתִּי. וְכַאֲשֶׁר הִתְחַלְתִּי לֵילֵךְ לְאִבּוּד אֵלֵךְ וְאָמוּת. וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה: כַּאֲשֶׁר אָבַדְתִּי מִבֵּית אַבָּא אֹבַד מִמֶּךָּ, שֶׁמַּעַכְשָׁיו שָׁאֲנִי בְּרָצוֹן נִבְעֶלֶת לְעַכּוּ"ם, אֲנִי אֲסוּרָה לָךְ׃

פסוק יז

וַיַּעֲבֹר מָרְדֳּכָי. עַל דָּת, לְהִתְעַנּוֹת בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, שֶׁהִתְעַנָּה י"ד בְּנִיסָן וְט"ו וְט"ז, שֶׁהָרֵי בְּיוֹם י"ג נִכְתְּבוּ הַסְּפָרִים׃

פרק ה

פסוק א
מַלְכוּת. בִּגְדֵי מַלְכוּת. וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: שֶׁלְּבָשַׁתָּה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר "וְרוּחַ לָבְשָׁה אֶת עֲמָשַׂי":

פסוק ג
עַד חֲצִי הַמַּלְכוּת. דָּבָר שֶׁהוּא בְּאֶמְצַע וּבַחֲצִי הַמַּלְכוּת. הוּא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהִתְחִילוּ לִבְנוֹתוֹ בִּימֵי כֹרֶשׁ, וְחָזַר בּוֹ וְצִוָּה לְבַטֵּל הַמְּלָאכָה. וַאֲחַשְׁוֵרוֹשׁ שֶׁעָמַד אַחֲרָיו גַּם הוּא בִּטֵּל הַמְּלָאכָה. וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא: אַף אִם תִּשְׁאַלְנִי מִמֶּנִּי חֲצִי הַמַּלְכוּת, אֶתֵּן לָךְ:

פסוק ד
יָבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן. רַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ טְעָמִים הַרְבֵּה בַּדָּבָר: מָה רָאֲתָה אֶסְתֵּר שֶׁזִּמְּנָה אֶת הָמָן כְּדֵי לְקָנְאוֹ בַּמֶּלֶךְ וּבַשָּׂרִים, שֶׁהַמֶּלֶךְ יַחְשֹׁב שֶׁהוּא חוֹשֵׁק אֵלֶיהָ וְיַהַרְגֶנּוּ, וְעוֹד טְעָמִים רַבִּים: **אֶל הַמִּשְׁתֶּה**. כָּל סְעוּדָה נִקְרֵאת עַל שֵׁם הַיַּיִן שֶׁהוּא עִיקָּר:

פסוק ח
וּמָחָר אֶעֱשֶׂה כִּדְבַר הַמֶּלֶךְ. מַה שֶּׁבִּקַּשְׁתָּ מִמֶּנִּי כָּל הַיָּמִים, לְגַלּוֹת לְךָ אֶת עַמִּי וְאֶת מוֹלַדְתִּי:

פסוק י
וַיִּתְאַפֵּק. נִתְחַזֵּק לַעֲמֹד עַל כַּעְסוֹ, כִּי הָיָה יָרֵא לְהִנָּקֵם בְּלֹא רְשׁוּת. וַיִּתְאַפֵּק אישטנט"ר בְּלַע"ז:

פסוק יג
אֵינֶנּוּ שֹׁוֶה לִי. אֵינִי חָשׁ לְכָל הַכָּבוֹד אֲשֶׁר לִי:
בְּכָל עֵת וגו'. אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁהָיָה מַרְאֶה לוֹ שִׁטַּר שֶׁמָּכַר עַצְמוֹ לְעֶבֶד עַל חֹסֶר מְזוֹנוֹת כְּשֶׁנִּתְמַנּוּ רָאשֵׁי גְּיָסוֹת מָרְדְּכַי וְהָמָן בְּמִלְחָמָה אַחַת:

פרק ו

פסוק א
נָדְדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ. נֵס הָיָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שָׂם אֶת לִבּוֹ עַל שֶׁזִּמְּנָה אֶסְתֵּר אֶת הָמָן שֶׁמָּא נָתְנָה עֵינֶיהָ בּוֹ וְיַהַרְגֶנָּהוּ:
לְהָבִיא אֶת סֵפֶר הַזִּכְרֹנוֹת. דֶּרֶךְ הַמְּלָכִים, כְּשֶׁשָּׁנָתָן נוֹדֶדֶת, אוֹמְרִים לִפְנֵיהֶם מָשָׁלִים וְשִׂיחוֹת עַד שֶׁשְּׁנָתָם חוֹזֶרֶת עֲלֵיהֶם. וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: מִתּוֹךְ שֶׁנָּתַן לִבּוֹ עַל הָמָן וְאָסְתֵּר, אָמַר:

"אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יֵדַע אָדָם שֶׁהוּא אוֹהֲבִי עֲצָתָם, וְיִגָּלֶה לִי". וְחָזַר וְאָמַר: "שֶׁמָּא עָשָׂה לִי אָדָם טוֹבָה וְלֹא גְמַלְתִּיו, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין עוֹד לִי". לְפִיכָךְ, "וַיֹּאמֶר לְהָבִיא אֶת סֵפֶר הַזִּכְרֹנוֹת":

פסוק ט

וְנָתוֹן הַלְּבוּשׁ וְהַסּוּס עַל יַד אִישׁ. וְאֶת הַכֶּתֶר לֹא הִזְכִּיר, שֶׁרָאָה עֵינוֹ שֶׁל מֶלֶךְ רָעָה עַל שֶׁאָמַר שֶׁיִּתְּנוּ הַכֶּתֶר בְּרֹאשׁ אָדָם:

פסוק יב

וַיָּשָׁב מָרְדְּכַי. לְשַׁקּוֹ וּלְתַעֲנִיתוֹ:

אָבֵל וַחֲפוּי רֹאשׁ. רַבּוֹתֵינוּ פֵּרְשׁוּ הַדָּבָר בְּמַסֶּכֶת מְגִילָּה:

פסוק יג

אֲשֶׁר הַחִלּוֹתָ לִנְפֹּל וגו'. אָמְרָה: אֻמָּה זוֹ נִמְשְׁלוּ לְכוֹכָבִים וּלְעָפָר. כְּשֶׁהֵם יוֹרְדִים יוֹרְדִים עַד לֶעָפָר, וּכְשֶׁהֵם עוֹלִים עוֹלִים עַד לָרָקִיעַ וְעַד הַכּוֹכָבִים:

פרק ז

פסוק ג

תִּנָּתֶן לִי נַפְשִׁי. שֶׁלֹּא אֵהָרֵג בִּשְׁלשָׁה עָשָׂר בַּאֲדָר שֶׁגָּזְרָתִּ גְּזֵרַת הֲרָגָה עַל עַמִּי וּמוֹלַדְתִּי:

וְעַמִּי. יִנָּתֵן לִי "בְּבַקָּשָׁתִי" שֶׁלֹּא יֵהָרְגוּ. וְאִם תֹּאמַר: מָה אִכְפַּת לָךְ? "כִּי אֵיכָכָה אוּכַל וְרָאִיתִי, וגו'":

פסוק ד

כִּי אֵין הַצָּר שׁוֶה בְּנֶזֶק הַמֶּלֶךְ. אֵינֶנּוּ חוֹשֵׁשׁ בְּנֶזֶק הַמֶּלֶךְ שֶׁאִלּוּ רָדַף אַחַר הֲנָאָתְךָ, הָיָה לוֹ לוֹמַר: מְכֹר אוֹתָם לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת וְקַבֵּל הַמָּמוֹן אוֹ הַחֲיֵה אוֹתָם לִהְיוֹת לְךָ לַעֲבָדִים הֵם וְזַרְעָם:

פסוק ה

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וַיֹּאמֶר לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה. כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֹּאמֶר, וַיֹּאמֶר" שְׁנֵי פְּעָמִים, אֵינוֹ אֶלָּא לְמִדְרָשׁ, וּמִדְרָשׁוֹ שֶׁל זֶה: בַּתְּחִלָּה הָיָה מְדַבֵּר עִמָּהּ עַל יְדֵי שָׁלִיחַ. עַכְשָׁיו שֶׁיָּדַע שֶׁמִּמִּשְׁפַּחַת מְלָכִים הִיא, דִּבֵּר עִמָּהּ הוּא בְּעַצְמוֹ:

פסוק ז

כִּי כָלְתָה. נִגְמְרָה הָרָעָה וְהַשִּׂנְאָה וְהַנְּקָמָה:

פסוק ח

וְהָמָן נֹפֵל. הַמַּלְאָךְ דְּחָפוֹ:

עַל הַמִּטָּה אֲשֶׁר אֶסְתֵּר עָלֶיהָ. דַּרְכָּן הָיָה לֵישֵׁב בִּסְעוּדָה עַל צַדָּן עַל גַּבֵּי הַמִּטּוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּרֹאשׁ הַסֵּפֶר: "מִטּוֹת זָהָב וָכֶסֶף" לִבְנֵי הַמִּשְׁתֶּה:

הֲגַם לִכְבּוֹשׁ. לְשׁוֹן תִּמַהּ הוּא. לִכְבּוֹשׁ לֶאֱנוֹס בְּחָזְקָה, כְּמוֹ "וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ":

פסוק ט

גַּם הִנֵּה הָעֵץ. "גַּם" רָעָה אַחֶרֶת עָשָׂה שֶׁהֵכִין הָעֵץ לִתְלוֹת אוֹהֲבוֹ שֶׁל מֶלֶךְ שֶׁהִצִּיל הַמֶּלֶךְ מִסַּם הַמָּוֶת:

פרק ח

פסוק א

מָה הוּא לָהּ. אֵיךְ הוּא קָרוֹב לָהּ:

פסוק ג

לְהַעֲבִיר אֶת רָעַת הָמָן. שֶׁלֹּא תִּתְקַיֵּם עֲצָתוֹ הָרָעָה:

פסוק ז

הִנֵּה בֵּית הָמָן וגו'. וּמֵעַתָּה הַכֹּל רוֹאִים שֶׁאֲנִי חָפֵץ בָּכֶם, וְכָל מַה שֶּׁתֹּאמְרוּ יַאֲמִינוּ הַכֹּל שֶׁמֵּאִתִּי הוּא. לְפִיכָךְ, אֵין צְרִיכִין אַתֶּם לַהֲשִׁיבָם, אֶלָּא "כִּתְבוּ" סְפָרִים אֲחֵרִים "כַּטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם":

פסוק ח

אֵין לְהָשִׁיב. אֵין נָאֶה לַהֲשִׁיבוֹ וְלַעֲשׂוֹת כְּתַב הַמֶּלֶךְ בְּזִיּוּף:

פסוק ט

כִּכְתָבָהּ. בָּאוֹתִיּוֹת שֶׁלָּהּ:

כִּלְשׁוֹנוֹ. הוּא הַדִּבּוּר:

פסוק י

בְּיַד הָרָצִים. רוֹכְבֵי סוּסִים שֶׁצִּוָּה לָהֶם לָרוּץ:

הָאֲחַשְׁתְּרָנִים. מִין גְּמַלִּים הַמְמַהֲרִים לָרוּץ:

פסוק יא

וּשְׁלָלָם לָבוֹז. כַּאֲשֶׁר נִכְתַּב בָּרִאשׁוֹנוֹת וְהֵם בַּבִּזָּה לֹא שָׁלְחוּ אֶת יָדָם, שֶׁהֶרְאוּ לַכֹּל שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה לְשֵׁם מָמוֹן:

פסוק יג

פַּתְשֶׁגֶן. אִגֶּרֶת מְפֹרָשׁ:

פסוק יד
מְבֹהָלִים. מְמַהֲרִים אוֹתָם לַעֲשׂוֹת מְהֵרָה, לְפִי שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם פְּנַאי, שֶׁהָיָה לָהֶם לְהַקְדִּים רָצִים הָרִאשׁוֹנִים לְהַעֲבִירָם:

פסוק טו
וַתַּכְרִיךְ בּוּץ. מַעֲטֶה בוּץ, טַלִּית הֶעָשׂוּי לְהִתְעַטֵּף:

פסוק יז
מִתְיַהֲדִים. מִתְגַּיְּרִים:

פרק ט

פסוק ג
וְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה. אוֹתָם שֶׁהָיוּ מְמֻנִּים לַעֲשׂוֹת צָרְכֵי הַמֶּלֶךְ:

פסוק י
עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמָן. רָאִיתִי בְּסֵדֶר עוֹלָם אֵלּוּ י' שֶׁכָּתְבוּ שִׁטְנָה עַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסֵפֶר עֶזְרָא "וּבְמַלְכוּת אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ בִּתְחִלַּת מַלְכוּתוֹ כָּתְבוּ שִׁטְנָה עַל יֹשְׁבֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלָיִם". וּמָה הִיא הַשִּׁטְנָה? לְבַטֵּל הָעוֹלִים מִן הַגּוֹלָה בִּימֵי כוֹרֶשׁ, שֶׁהִתְחִילוּ לִבְנוֹת אֶת הַבַּיִת וְהִלְשִׁינוּ עֲלֵיהֶם הַכּוּתִים וְהֶחֱדִילוּם וּכְשֶׁמֵּת כּוֹרֶשׁ וּמָלַךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וְהִתְנַשֵּׂא הָמָן, דְּאַג שֶׁלֹּא יַעַסְקוּ אוֹתָן שִׁבְּירוּשָׁלַיִם בַּבִּנְיָן וְשָׁלְחוּ בְּשֵׁם אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ לְשָׂרֵי עֵבֶר הַנָּהָר לְבַטְּלָן:
וּבַבִּזָּה לֹא שָׁלְחוּ אֶת יָדָם. שֶׁלֹּא יִתֵּן הַמֶּלֶךְ עַיִן צָרָה בַּמָּמוֹן:

פסוק יג
וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמָן יִתְלוּ עַל הָעֵץ. אוֹתָן שֶׁנֶּהֱרְגוּ:

פסוק יד
וַתִּנָּתֵן דָּת. נִגְזַר חֹק מֵאֵת הַמֶּלֶךְ:

פסוק יט
הַפְּרָזִים. שֶׁאֵינָם יוֹשְׁבִים בְּעָרֵי חוֹמָה בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר, וּמַקְּפִין חוֹמָה בְּט"ו כְּשׁוּשַׁן. וְהֶקֵּף זֶה צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה מִימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן. כַּךְ דָּרְשׁוּ וְלָמְדוּ רַבּוֹתֵינוּ:
וּמִשְׁלֹחַ. שֵׁם דָּבָר, וּמִשְׁלֹחַ, כְּמוֹ מִשְׁמָר מִשְׁמָע לְפִיכָךְ הַשִּׁי"ן נְקוּדָה רָפִי:

פסוק כ
וַיִּכְתֹּב מָרְדֳּכַי. הִיא הַמְּגִלָּה הַזֹּאת כְּמוֹת שֶׁהִיא:

פסוק כד
כִּי הָמָן בֶּן הַמְּדָתָא. חָשַׁב לְהֵמָם וּלְאַבְּדָם:

פסוק כה

וּבְבֹאָהּ. אֶסְתֵּר אֶל הַמֶּלֶךְ לְהִתְחַנֵּן לוֹ:

אָמַר עִם הַסֵּפֶר. אָמַר הַמֶּלֶךְ בְּפִיו וְצִוָּה לִכְתֹּב סְפָרִים שֶׁתְּשׁוּב מַחֲשַׁבְתּוֹ הָרָעָה בְּרֹאשׁוֹ:

פסוק כו

עַל כֵּן עַל כָּל דִּבְרֵי הָאִגֶּרֶת הַזֹּאת. נִקְבְּעוּ הַיָּמִים הָאֵלֶּה וּלְכַךְ נִכְתְּבָה לָדַעַת דּוֹרוֹת הַבָּאִים:

וּמָה רָאוּ. עוֹשֵׂי הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה שֶׁעָשָׂאוּם:

וּמָה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם. מָה רָאָה אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ, "וּמָה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם": שֶׁבָּא שָׂטָן וְרָקַד בֵּינֵיהֶם וְהָרַג אֶת וַשְׁתִּי. מָה רָאָה הָמָן שֶׁנִּתְקַנֵּא בְּמָרְדְּכַי, וּמָה הִגִּיעַ אֵלָיו: שֶׁתָּלוּ אוֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו. מָה רָאָה מָרְדְּכַי שֶׁלֹּא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה, וּמָה רָאֲתָה אֶסְתֵּר שֶׁזִּמְנָה לְהָמָן:

פסוק כז

הַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם. גֵּרִים הָעֲתִידִים לְהִתְגַּיֵּר:

כִּכְתָבָם. שֶׁתְּהֵא הַמְּגִלָּה כְּתוּבָה כְּתָב אַשּׁוּרִית:

פסוק כח

נִזְכָּרִים. בְּקְרִיאַת הַמְּגִלָּה:

וְנַעֲשִׂים. מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה וְיוֹם טוֹב לָתֵת מָנוֹת וּמַתָּנוֹת:

מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה. מִתְאַסְפִין יַחַד וְאוֹכְלִים וְשׁוֹתִים יָחַד. וְכַךְ קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם שֶׁיְּמֵי הַפּוּרִים לֹא יַעֲבְרוּ:

וְזִכָּרָם. קְרִיאַת מְגִלָּה:

לֹא יָסוּף. תַּרְגּוּם שֶׁל יִתֹּם, דְּמִתְרְגֵם עַד תֹּם, עַד דְּסָף. וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר לְהִיוֹת מִגְזֶרֶת "פֵּן תִּסָּפֶה" וּמִגְזֶרֶת "עַתָּה אֻסָּפָה יוֹם אֶחָד", שֶׁאִם כֵּן, הָיָה לוֹ לִכְתֹּב: "לֹא יִסָּפֶה מִזַּרְעָם":

פסוק כט

אֶת כָּל תֹּקֶף. תְּקִפּוּ שֶׁל נֵס, שֶׁל אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וְשֶׁל הָמָן וְשֶׁל מָרְדְּכַי וְשֶׁל אֶסְתֵּר:

הַשֵּׁנִית. לַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה חָזְרוּ וְשָׁלְחוּ סְפָרִים שֶׁיַּעֲשׂוּ פּוּרִים:

פסוק לב

וּמַאֲמַר אֶסְתֵּר קַיָּם וגו'. אֶסְתֵּר בִּקְּשָׁה מֵאֵת חַכְמֵי הַדּוֹר לְקַבְּעָהּ וְלִכְתֹּב סֵפֶר זֶה עִם שְׁאָר הַכְּתוּבִים. וְזֶהוּ "וְנִכְתָּב בַּסֵּפֶר":

פרק י

פסוק ג

לְרֹ֣ב **אֶחָ֔יו**. וְלֹא לְכָל אֶחָיו, מְלַמֵּד שֶׁפֵּרְשׁוּ מִמֶּנּוּ מִקְצַת סַנְהֶדְרִין, לְפִי שֶׁנַּעֲשָׂה קְרוֹב לַמַּלְכוּת וְהָיָה בָּטֵל מִתַּלְמוּדוֹ:

לְכָל זַרְעוֹ. מֵסֵב עַל עַמּוֹ לְכָל זֶרַע עַמּוֹ: